

Висновки

Формування та розвиток організаційного потенціалу як окремих газотранспортних підприємств, так і ГТС у цілому відбувається під впливом багатьох факторів та за рахунок дії певних організаційних механізмів, серед яких можна виділити організаційно-структурні, організаційно-технічні, організаційно-економічні та організаційно-адміністративні.

До організаційно-структурних факторів, які забезпечують підвищення рівня організаційного потенціалу, слід віднести типізацію, стандартизацію та уніфікацію побудови основних структурних одиниць та підрозділів газотранспортних підприємств, здатність їх до системної централізації управління та оперативності прийняття і реалізації управлінських рішень, що впливають на рівень надійності ГТС у цілому.

Для ГТС України властиве унікальне поєднання організаційно-структурних та техніко-технологічних чинників, що сприяє надійному газозабезпеченню споживачів в умовах нестабільності зовнішнього газопостачання, а також дозволяє вирішувати низку нових завдань забезпечення транспортною інфраструктурою потреб у перевезенні сланцевого газу, шахтного метану та газу, що надходить із зовнішніх джерел з використанням LNG- та CNG-технологій.

Зниження організаційного потенціалу газотранспортних підприємств обумовлене окремими негативними тенденціями розвитку його організаційно-технічної та ресурсної складових. Це проявляється у старінні, фізичному та моральному зношенні виробничих об'єктів, хронічному відставанні фактичних обсягів виконання робіт з технічного обслуговування, капітального ремонту та модернізації порівняно з мінімально необхідними потребами через недостатнє фінансування, використанні застарілого та неефективного газоперекачувального обладнання, що обумовлює високу енергомісткість транспортування газу.

Подолання негативних тенденцій у розвитку та управлінні організаційним потенціалом газотранспортних підприємств

слід вирішувати насамперед через удосконалення організаційно-технічних та організаційно-економічних механізмів.

Література

1. Сухай О.Є. Концептуальні підходи до формування й управління потенціалом підприємства / О.Є. Сухай, І.І. Яремко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2009. – Вип. 19.9. – С. 233–238.
2. Должанський І.З. Управління потенціалом підприємства. Навчальний посібник / І.З. Должанський, Т.О. Загорна, О.О. Удалих, І.М. Герасименко, В.М. Ращупкіна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с. ISBN 966–364–167–3.
3. Андрощук Д.В. Динамічні здатності підприємства як механізм управління його потенціалом / Д.В. Андрощук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №4, Т. 2. – С. 209–213.
4. Верховская О.Р. Динамические способности фирмы: что необходимо, чтобы они были способностями / О.Р. Верховская // Весник С.–Петер. ун–та. Сер. 8. – 2006. №4. – С. 183–185.
5. Шумилова А.В. Механизмы реализации стратегии организации [Електронний ресурс] / А.В. Шумилова. – Режим доступу: <http://www/m-economy.ru>
6. Дзьоба О.Г. Організація і планування виробничо-комерційної діяльності підприємств транспорту і зберігання нафти і газу: Навчальний посібник / О.Г. Дзьоба. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. – 466 с.
7. Возняк М.П. Інфраструктура та режими експлуатації систем нафтогазопостачання України / М.П. Возняк. – Івано-Франківськ: Факел, 2004. – 175 с. ISBN 966–694–024–8.
8. Технічний паспорт ДК «Укртрансгаз». Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України». – 2009. – 61 с.
9. Гораль Л.Т. Теорія і практика реструктуризації газотранспортної системи: монографія / Л.Т. Гораль. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. – 326 с.
10. Запхляк І.Б. Управління потенціалом енергозбереження газотранспортних підприємств. Монографія за ред. Шегди А.В. / І.Б. Запхляк, О.Г. Дзьоба. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. – 208 с.

Л.О. КАРБОВСЬКА,
здобувач, НДЕІ

Напрями вдосконалення державного регулювання системи вищої освіти в Україні

У статті розглянуто напрями вдосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання системи вищої освіти в Україні.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, державне регулювання, система вищої освіти.

В статті рассмотрены направления усовершенствования организационно-экономического механизма го-

сударственного регулирования системы высшего образования в Украине.

Ключевые слова: усовершенствования, организационно-экономический механизм, государственное регулирование, система высшего образования.

In the article directions of perfection of organizationally economic mechanism of government control of the system of higher education are considered in Ukraine.

Постановка проблеми. Основними стратегічними цілями Програми економічних реформ в Україні «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» на 2010–2014 роки є побудова стійкої, відкритої й конкурентоспроможної економіки, формування ефективної системи державного управління та підвищення добробуту українських громадян [4]. Без кваліфікованих кадрів, структура і рівень підготовки яких відповідатиме поточним та перспективним потребам національної економіки, реалізувати конструктивні реформи неможливо.

За даними звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність 2010–2011 років, Україна ж займає лише 89-те місце серед 139 країн (для порівняння: в минулому році Україні зайняла 82-ге місце серед 133 країн) у рейтингу конкурентоспроможності.

Економічний розвиток України стримує дефіцит інвестиційних ресурсів, відсутність ефективно діючої інноваційної системи, відставання технологічного рівня реального сектору економіки, низька якість трудового потенціалу та незбалансованість між попитом і пропозицією кваліфікованих кадрів, отже необхідне державне регулювання системи забезпечення кадрами потреб економіки – вищої освіти.

На випадково на сучасному етапі економічного розвитку країни цій проблемі приділяється підвищена увага; підтвердженням цього є нещодавній Указ Президента України про схвалення Стратегії державної кадрової політики на 2012–2020 роки, де передбачено виконання в сфері вищої освіти таких першочергових завдань, як: «прогнозування потреби у підготовці фахівців з вищою освітою в усіх сферах забезпечення життєдіяльності держави; формування та забезпечення виконання державного замовлення на підготовку кваліфікованих фахівців з вищою освітою відповідно до визначених державою пріоритетів соціально-економічного розвитку; налагодження взаємодії держави та суб'єктів підприємницької діяльності для створення сучасної системи підготовки кваліфікованих робітників, інженерно-технічних працівників і працівників сфери обслуговування» [7].

Зв'язок проблеми з важливими науковими та практичними завданнями. Дослідженню окремих питань цієї проблеми державного регулювання вищої освіти присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як А. Абрамешина, Л. Антошкіна, А. Базилюк, С. Белякова, І. Бондар, Т.І. Вороніна, В. Гаркавенко, В. Гуртова, О. Ємельянова, А. Колота, О. Левченка, І. Манцурова, У. Масуди, О. Молчанова, Т. Пітері, А. Тихонова, О. Сологуб, Ф. Хедоурі, Н. Хроменкова, В. Щетиніна, Л. Яккоки тощо.

Невирішеним є питання щодо того, як сформувати ефективний організаційно-економічний механізм державного впливу на вищу освіту, щоб пропозицію кадрів, підготовлених ВНЗ за певними напрямками підготовки, професіями і спеціальностями, привести у відповідність до потреб економіки у фахівців за видами економічної діяльності й профе-

сійними групами у середньостроковій перспективі та зменшити рівень структурного безробіття.

Мета даної статті – розробка напрямів удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання системи вищої освіти з метою задоволення перспективних потреб національної економіки в кваліфікованих кадрах, подолання невідповідності між попитом та пропозицією фахівців на ринку праці та зниження рівня структурного безробіття серед молоді.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок неефективного державного управління системою вищої освіти в Україні йде наростання диспропорцій між обсягом й структурою пропозиції кадрів (за групами і класами професій) та попитом на них ринку праці. (рис. 1).

Причинами цього є:

1) відсутність планування загальної кількості та структури підготовки фахівців за галузями знань, напрямками підготовки, спеціальностями і професіями на основі прогнозів розвитку економіки;

2) неконтрольована видача (Міносвіти та науки, молоді та спорту) ліцензій на здійснення освітньої діяльності (особливо за напрямками підготовки економічно-правового спрямування) без урахування перспективних потреб національного господарства у фахівців;

3) нерезультативний механізм фінансування вищої освіти – в його основі закладені потреби ВНЗ у фінансових ресурсах (витратний метод) та урахування їх можливостей (ресурсів) навчити певну кількість студентів за напрямками підготовки, спеціальностями і професіями, аж ніяк не результати діяльності закладів освіти (рівень працевлаштування випускників навчального закладу, науково-дослідницька діяльність тощо);

4) відсутність відповідальності центральних органів виконавчої влади та ВНЗ за результати своєї діяльності (подалша доля випускників їх не хвилює);

5) неефективний порядок формування і розміщення державного замовлення на підготовку кадрів (скільки і яких фахівців нам потрібно, не підраховано, й над цим ніхто не замислюється): державне замовлення формується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки на основі пропозицій вищих навчальних закладів, які висувають завищені потреби на підготовку фахівців за державним замовленням, тому що зацікавлені в більшому обсязі державного фінансування на утримання закладу; планування кількості та структури підготовки фахівців для державних установ відсутнє, отже лівова частина випускників, які навчалися за державні кошти, працюють у приватному секторі економіки чи за кордоном; розподіл коштів не здійснюється на умовах відкритого конкурсу (тендеру), що є порушенням чинного законодавства; до державного замовлення не залучають ВНЗ недержавної форми власності; не працює організаційний механізм взаємозв'язку і взаємодії між державними замовниками (міністерства-

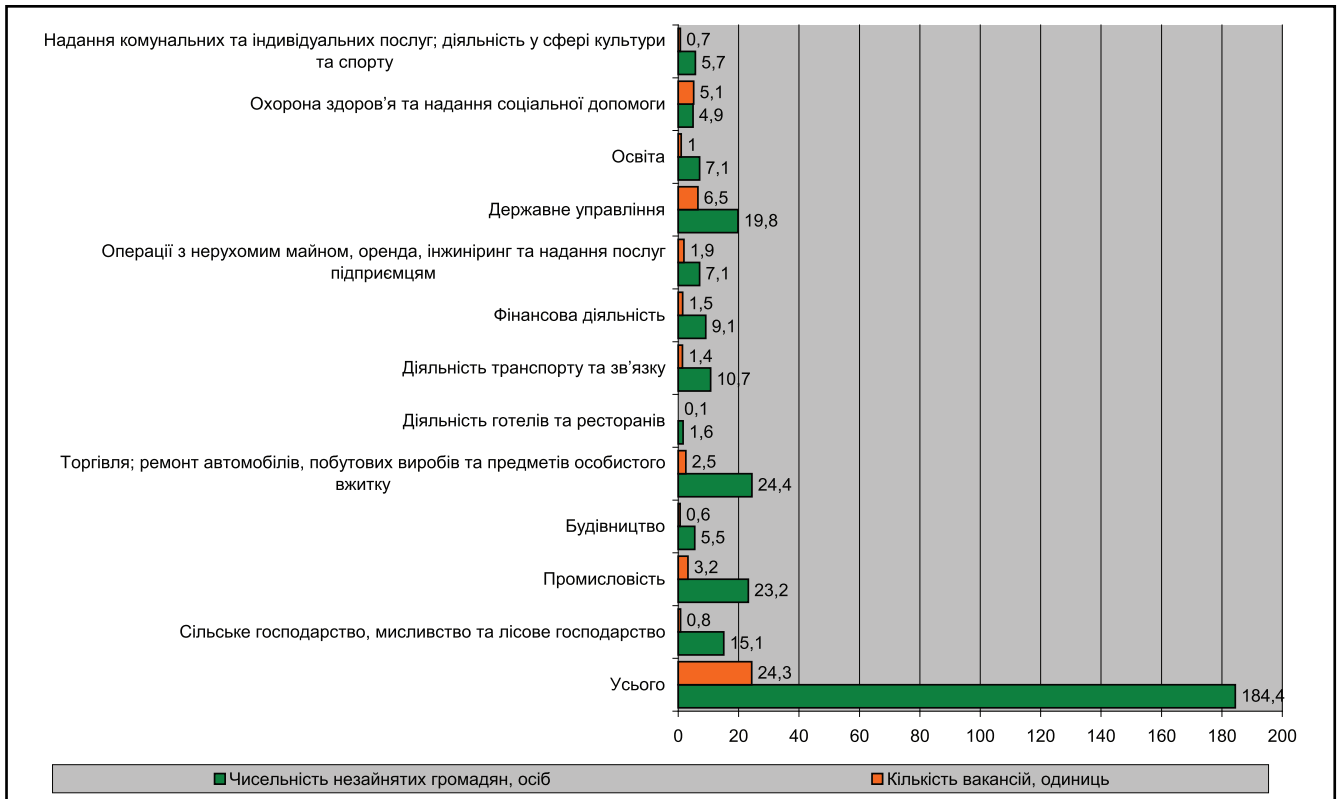

Рисунок 1. Співвідношення чисельності незайнятих громадян з вищою освітою та кількості вакансій станом на кінець 2010 року (за видами економічної діяльності)

ми та іншими центральними органами виконавчої влади) між собою, а також між державними замовниками і виконавцями державного замовлення (закладами освіти).

Як вирішуються подібні проблеми у зарубіжних країнах? Фінансове забезпечення вищої освіти у ряді розвинутих країн (Великобританії, США, Канаді, Данії, Швейцарії, Фінляндії, Японії, Республіці Корея тощо) базується на інноваційному підході до розподілу фінансових ресурсів з урахуванням результативності та якості в діяльності ВНЗ – державні ресурси «прямують за студентом», а не безпосередньо у вищі навчальні заклади.

Фінансування установ освіти здійснюється під освітні програми і проекти, при цьому використовуються такі інструменти, як гранти, стипендії, студентські займи, контракти на людський капітал, ваучери і ощадні рахунки, що й забезпечує вирішення проблеми приведення обсягу та структури підготовки фахівців у відповідність до перспективних потреб економіки.

Джерелами фінансових ресурсів є кошти центрального бюджету та бюджетів муніципальних утворень, недержавних фондів, юридичних та фізичних осіб, спонсорів.

Діяльність установ вищої освіти зорієнтована на забезпечення потреб економіки. Структура підготовки фахівців за галузями знань у цих країнах відповідає структурі зайнятості, тобто ринок освітніх послуг та ринок праці збалансовані, а зміни у структурі підготовки кадрів проходять відповідно до структурних зрушень економіки, зміни темпів та пропорцій ВВП, модернізації виробництва. Отже, у цих країнах структура підготов-

ки фахівців практично співпадає, тобто пропорції підготовки економістів, юристів, медиків, інженерів схожі (рис. 2, 3).

Налагоджені постійні взаємозв'язки закладів вищої освіти з працедавцями, останні беруть участь у виробленні стандартів професійної освіти, фінансуванні навчання майбутніх фахівців, організують їх стажування на своїх підприємствах, а ВНЗ, зі свого боку, виконують прикладні наукові дослідження на замовлення бізнесу.

Професійна підготовка майбутніх фахівців має практичну спрямованість, що забезпечує прогнозування потреб економіки у робочій силі за видами діяльності та професійним спрямуванням як на регіональному, так і на загальнодержавному рівні.

Створені та функціонують суспільні інститути, які сприяють гласності при формуванні структури та обсягів освітньої й професійної підготовки кадрів з вищою освітою, – незалежні системи контролю якості освіти, незалежні рейтинги ВНЗ, соціологічні опитування, експертні оцінки фахівців щодо стану ринку праці та ринку освітніх послуг, моніторинг ринку праці.

Напрямами формування ефективного організаційно-економічного механізму державного регулювання вищої освіти в Україні є такі:

- На короткостроковий період (1–3 роки):

1. На основі інформації про поточний попит на професії (проведення постійного моніторингу ринку праці) проводити оцінку потреб економіки в працівниках за видами економічної діяльності й відповідно до цього розробляти плани перенавчання і перекваліфікації незайнятих фахівців з урахуван-

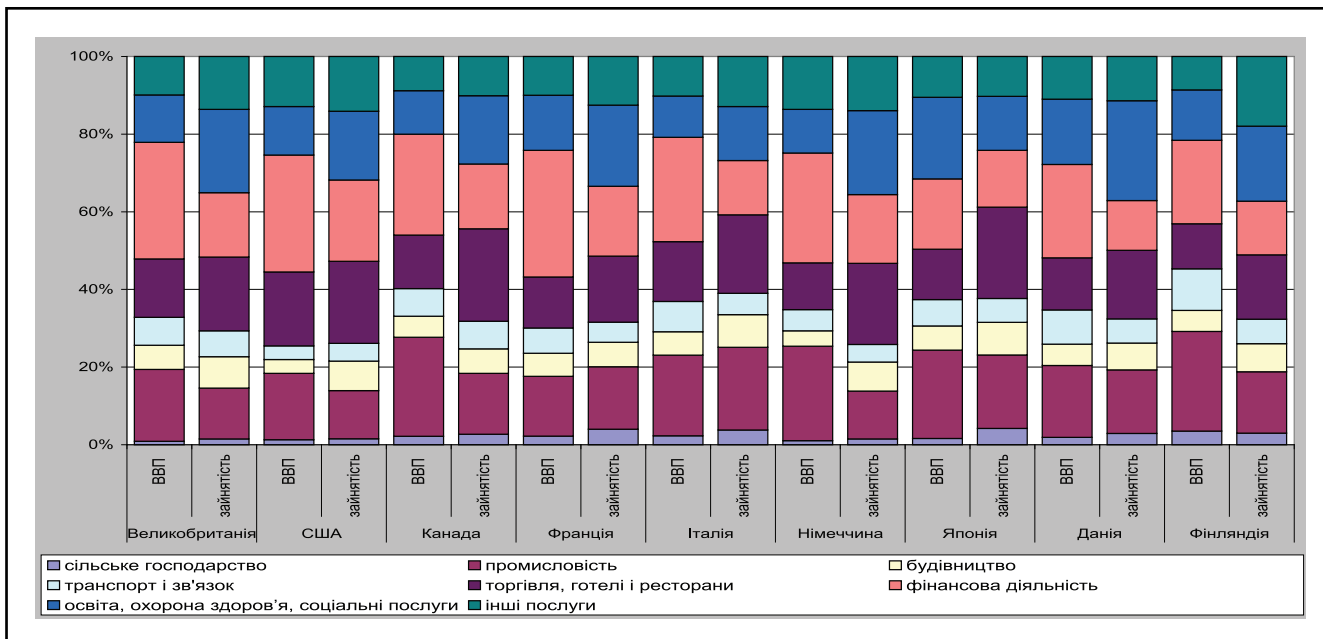

Рисунок 2. Структура ВВП та розподіл чисельності зайнятих за видами економічної діяльності в 2009 році у розвинутих країнах

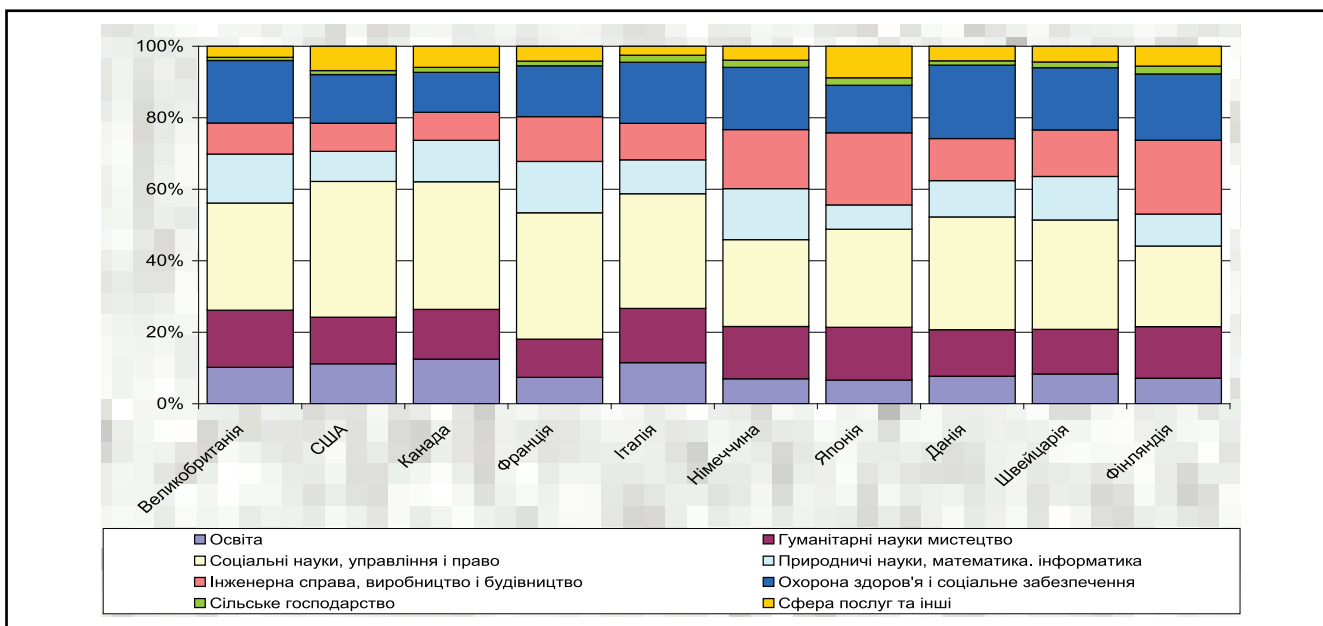

Рисунок 3. Структура підготовки фахівців з вищою освітою за напрямками спеціалізації в 2009 році у розвинутих країнах

ням суміжності професій та потреби у них регіональних ринків праці (разом із спеціально уповноваженими органами виконавчої влади в галузі соціальної політики України).

2. З метою оцінювання ефективності діяльності вищих навчальних закладів запровадити незалежний рейтинг за розробленими критеріями, основний з них – рівень працевлаштування випускників за отриманою спеціальністю в перший рік після закінчення ВНЗ та їх кар'єрне зростання протягом п'яти років; інформувати споживачів освітніх послуг про результати рейтингу, що допоможе абітурієнтам зробити свідомий вибір навчального закладу, сприятиме підвищенню ефективності вищої освіти, застосуванню інноваційних освітніх технологій; стимулюватиме розвиток сек-

тора недержавної освіти за тими напрямками підготовки та спеціальностями, за якими не здійснюють підготовку державні ВНЗ (на «модні» в даний період професії), щоб виключити дублювання та підвищити якість наданих освітніх послуг (разом із спеціально уповноваженими органами виконавчої влади в галузі освіти і науки України).

• На перспективний середньостроковий період (3–6 років):

1. Щоб наблизити структуру підготовки фахівців до потреб економіки в кадрах, запровадити розробку консенсус-прогнозів очікуваних потреб економіки в фахівцях за видами діяльності та професійними групами й на основі цих прогнозів планувати прийом контингенту студентів на навчання у ВНЗ за напрямками підготовки й галузями знань (разом із

спеціально уповноваженими органами виконавчої влади в галузі економіки, організацій та підприємств України).

2. Розробити й реалізувати Державну програму профорієнтаційної діяльності серед учнів загальноосвітніх шкіл (разом із спеціально уповноваженими органами виконавчої влади в галузі освіти і науки України, працівниками освіти, регіональними службами зайнятості, представниками місцевих органів виконавчої влади і незалежних громадських організацій). При цьому важливо змінити підхід до профорієнтаційної роботи в загальноосвітній школі: розпочинати її вже серед учнів п'ятих класів (відбір учнів за нахилами і здібностями, знайомство зі спеціальностями і професіями, екскурсії на підприємства), а з восьмого класу розпочати трудову практику з оцінкою в атестаті, тому що одним із вагомих чинників впливу на «перевиробництво» фахівців за деякими напрямками підготовки та спеціальностями є попит абітурієнтів та їх батьків на «модні» в певний період спеціальності й професії.

3. З метою досягнення відповідності підготовки фахівців закладами вищої освіти в частині набору певних навичок, умінь і компетенцій вимогам працедавців залучати представників бізнес-структур до розробки державних стандартів, планів та програм підготовки фахівців, проводити стажування студентів на їх підприємствах.

4. Формування державного замовлення на підготовку фахівців необхідно здійснювати на основі державних середньо та довгострокових прогнозів економічного розвитку та програм соціально-економічного розвитку на наступний рік із врахуванням перспективних потреб розвитку пріоритетних напрямів економіки, очікуваних змін попиту на фахівців з боку реального сектору економіки у середньостроковому періоді (прогнозу структури національної економіки) й змін демографічних показників та рейтингу ефективності діяльності вищих навчальних закладів. Отже, державне замовлення й бюджетне фінансування будуть спрямовуватися на підготовку фахівців за тими галузями знань і професіями, які за прогнозом виявляться дефіцитними, а основним критерієм розподілу бюджетних ресурсів між закладами освіти слугуватимуть результати діяльності ВНЗ, що визначатимуться за рівнем працевлаштування випускників минулих років та ступенем взаємодії вищого навчального закладу із промисловістю, бізнесом та органами влади.

Наближення структури підготовки фахівців до очікуваного попиту на них дасть змогу значно зменшити розрив між пропозицією фахівців, підготовлених вищими навчальними закладами, і потребами у них фахового ринку праці, скоротити структурні диспропорції на цьому ринку та зменшити рівень структурного безробіття.

Фінансове забезпечення вищої освіти потребує таких змін:

- диверсифікація джерел фінансових ресурсів вищої професійної освіти залежно від стратегічних цілей соціально-економічного розвитку та пріоритетів держави;

- перехід на нормативний метод фінансування (нормативи бюджетного фінансування в розрахунку на одного студента) на основі реалізації підходу «гроші прямують за студентом»;

- виділення бюджетних коштів та їх розподіл між ВНЗ різних форм власності в залежності від результатів їх діяльності.

Бюджетні кошти спрямовуються насамперед на підготовку фахівців для пріоритетних напрямів розвитку галузей економіки та соціальної сфери, тому спочатку визначаються перспективні потреби в цих фахівцях. Потім на основі розроблених нормативів бюджетного фінансування в розрахунку на одного студента (нормативи диференціюються за допомогою коефіцієнтів в залежності від галузі знань та напряму підготовки) та визначення контингенту студентів за напрямками підготовки та спеціальностями розраховується обсяг фінансування за кожним напрямом підготовки та спеціальністю (кількість студентів множиться на норматив бюджетного фінансування). За результатами незалежного зовнішнього тестування абітурієнтам виділяється фінансове забезпечення у вигляді ваучерів, субсидій або освітніх безпроцентних кредитів залежно від кількості балів, яку набрав претендент.

За результатами рейтингу акредитованих ВНЗ спеціально уповноважений орган виконавчої влади в галузі освіти і науки України надає абітурієнтам, які мають право на навчання за державним замовленням і кращі результати, перелік ВНЗ (три–чотири), де вони можуть розмістити отримане від держави фінансове забезпечення, щоб гарантувати якісний рівень підготовки за державним замовленням. Обсяг фінансування закладу освіти залежить від числа прийнятих студентів, що забезпечує конкуренцію між ВНЗ за студентів й студентів за отримання фінансового забезпечення на оплату освітніх послуг.

Підготовка фахівців для приватного сектору економіки за тими спеціальностями, які користуються попитом на даний період часу, має оплачуватися із приватних джерел (юридичних чи фізичних осіб) за контрактами, а за кошти підприємств – на основі тристоронньої угоди «студент – ВНЗ – підприємство (замовник)».

Фінансування підготовки кадрів для сфери інтенсивної технологічної модернізації приватного сектору економіки, що належить також і до пріоритетів державного сектору національного господарства, доцільно здійснювати як за рахунок коштів приватних підприємств, так і бюджету, у вигляді освітніх кредитів (50% – з бюджету та 50% – з приватного сектору). Для цього держава може компенсувати підприємствам частку відсотків за кредитами або виключати з бази оподаткування прибутку ту його частину, яка була спрямована на оплату навчання.

Висновки

Найважливішим наслідком зазначених перетворень стане приведення структури професійної підготовки і якості фахівців у відповідність з потребами ринку праці.

Розробка методичних положень щодо формування системи державного регулювання системи професійної освіти в Україні.

Література

1. Антошкіна Л.І. Економіка вищої освіти: тенденції та перспективи реформування / Антошкіна Л.І. – К.: Видавничий дім «Корпорація», 2005. – 368 с.
2. Беляков С.А., Заборовская А.С., Клячко Т.Л. и др. Модернизация российского образования. Ресурсный потенциал и подготовка кадров / Беляков С.А., Заборовская А.С., Клячко Т.Л. и др. – М., ГУ–ВШЭ, 2002 – 182 с. (3 п.л.).
3. Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи. Інформаційно–аналітичні матеріали до засідання під-

сумкової колегії Міністерства освіти і науки 21 березня 2008 року. – К., 2008.

4. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки. Комітет з економічних реформ при Президентові України. – 87 с.
5. Каленюк І.С. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізми розвитку / Каленюк І.С. – К.: ТОВ «Кадри», 2001. – 326 с.
6. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2010/11 навчального року: Статистичний бюлетень / Державний комітет статистики України. – К., 2011.
7. Стратегія державної кадрової політики на 2012–2020 роки. Указ Президента України від 01.02.2012 №45/2012.

Л.Г. КУРГІНА,

аспірантка, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Інформаційне забезпечення податкових різниць у фінансовому обліку та звітності

У статті розкрито формування інформації про податкові різниці у фінансовому обліку та звітності. Також запропоновано відомість аналітичного обліку для податкових різниць.

Ключові слова: постійні різниці, тимчасові різниці, витрати, доходи, податок, прибуток, фінансова звітність, бухгалтерська звітність, відомість аналітичного обліку, відстрочені податкові активи, відстрочені податкові зобов'язання.

В статье раскрыто формирование информации о налоговых разницах в финансовом учете и отчетности. Также предложена ведомость аналитического учета для налоговых разниц.

Ключевые слова: постоянные разницы, временные разницы, расходы, доходы, налог, прибыль, финансовая отчетность, бухгалтерская отчетность, ведомость аналитического учета, отсроченные налоговые активы, отсроченные налоговые обязательства.

In the article, forming of information is exposed about tax differences in a financial account and accounting. The list of the analytical accounting is also offered for tax differences.

Keywords: permanent differences, temporal differences, charges, profits, tax, income, financial reporting, accounting control, list of the analytical accounting, the tax assets deferred tax obligations are deferred.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується хвилею реформ та нововведень. Найбільших перевтілень зазнала сфера економічного

життя країни. Важливим кроком змін у законодавстві стало прийняття Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [1]. Кодекс передбачає узгодження чинних нормативно–правових актів, що часом містять суперечливі положення та нормативи. З набуттям кодексом чинності передбачено вирішення проблемних завдань сьогодення, а саме: усунення розбіжностей між показниками бухгалтерської та податкової звітності суб'єктів господарювання, але цю проблему повністю не вирішено. Залишається значна частина особливостей розрахунку податку на прибуток за податковим законодавством, які потребують значної роботи для узгодження з фінансовим обліком. На прес–конференції, присвяченій 100 дням роботи уряду, прем'єр–міністр України М. Азаров зазначив, що Податковий кодекс передбачає перехід на єдиний бухгалтерський облік і податкову звітність протягом трьох років.

У ст. 3 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] зазначено, що бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведуть підприємства. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, де використовується грошовий вимірник, ґрунтується на даних бухгалтерського обліку.

Отже, основною проблемою, що спричинила розбіжності між податковими розрахунками та фінансовим обліком, є методика визначення фінансового результату та його оподаткування.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Більшість авторів розглядають питання методики і організації формування в бухгалтерському обліку показників фінансо–